

KRONIKA

Rimantas Balsys

PASKUTINIS PROFESORIAUS GVIDO MIKELINIO LAIŠKAS

2020 metų lapkričio 25-ąją Lietuvos akademinę bendruomenę pasiekė skaudi žinia iš Parmos (Italija) – čia staiga mirė Lietuvos mokslų akademijos užsienio narys, Lietuvių katalikų mokslo akademijos akademikas, Klaipėdos universiteto Garbės daktaras prof. habil. dr. Gvidas Mikelinis (Guido Michelini).

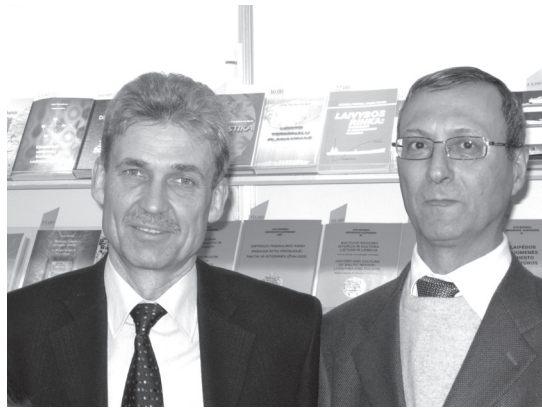
Gvidas Mikelinis gimė 1951 m. liepos 2 d. Parmoje (Italija); 1970 m. gimtajame mieste baigė klasikinį licėjų, o 1974 m. – klasikinę filologiją Bolonijos universitete; 1975–1977 m. studijavo Vilniaus ir Hamburgo universitetuose. 1981 m. Vilniaus universitete apgynė mokslų kandidato disertaciją „Teksto lingvistika ir indoeuropiečių prokalbė: pasyvas“, o 1988 m. – daktaro disertaciją „Laiko, veiklo ir nuosakos kategorijos ir jų funkcionavimas baltų kalbose“. Lietuvai tapus nepriklausoma valstybe, Lietuvos mokslo taryba nostrifikavo antrosios disertacijos laipsnį ir išdavė habilituoto daktaro diplomą.

1978–1987 m. dėstė Milano katalikiškajame universitete; 1987–1994 m., laimėjęs valstybinį ordinarinio profesoriaus konkursą, dirbo Potenzos universitete, o nuo 1994 m. iki pat netikėtos mirties profesoriavo Parmos universitete, kur dėstė bendrąją ir lyginamąją kalbotyrą, taip pat ir baltų kalbotyrą.

1979 m. G. Mikelinis dirbo Vilniaus universitete, 1993 m. ir 1995 m. – Vytauto Didžiojo universitete. 2000-aisiais už aktyvią ir produktyvią mokslinę veiklą, susijusią su Mažosios Lietuvos problematika, buvo inauguruotas Klaipėdos universiteto Garbės daktaru. Nuo to laiko profesorius bemaž kasmet skaitė paskaitas Klaipėdos universiteto filologams, ne kartą vadovavo baigiamųjų magistro darbų gynimo komisijai, nuo 2007 m. iki pat šiol buvo aktyvus Klaipėdos universitete leidžiamo žurnalo „Res humanitariae“ redakcinės kolegijos narys.

Profesoriaus G. Mikelinio ir jo žmonos Birutės Žindžiūtės-Michelini pastangomis nuo 2005-ųjų Parmos universitete buvo pradėtas skaityti savarankiškas lietuvių kalbos kursas – pirmas tokio pobūdžio kursas Italijos universitetuose

Prof. G. Mikelinis ir
prof. R. Balsys
Vilniaus knygų mugėje

(liūdnas sutapimas – kursas šių metų rudenį skaitytas paskutinį kartą, nes prof. G. Mikelinis 2021 m. pavasarį jau ketino nebedėstyti universitete ir išeiti į užtarnautą poilsį). Nuo 2000-ųjų iki pat šiol profesorius aktyviai rūpinosi akademiniais studentų bei dėstytojų mainais tarp Parmos ir Klaipėdos universitetų.

Profesorius Gvido Mikelinio bendrystė su Klaipėdos universitetu pastūmėjo jį link Mažosios Lietuvos liuteronų (protestantų) himnologinės tradicijos tyrimų. Per kiek daugiau nei dešimtmetį profesorius atskleidė šios tradicijos užuomazgas Reformacijos laikotarpiu (XVI a.), parodė jos vystymosi raidą filosofinių-teologinių srovių – ortodoksijos, pietizmo, racionalizmo (Apšvietos) – laikotarpiais (XVII–XVIII a.), ir kaip toji tradicija įgavo galutinę išraišką suformavus trečiąją oficialaus Mažosios Lietuvos giesmyno dalį (XIX a.). Šia tematika G. Mikelinis publikavo net vienuolika monografijų, daugybę mokslinių straipsnių, taip pat šaltinių publikacijų apie M. Mažvydo (2000, 2007 m.), J. Bretkūno (2001, 2005 m.), L. Zengštoko (2004, 2005 m.), J. Kleino (2004 m.), J. Berento (2008 m.), K. G. Keberio (2008 m.) giesmynus, svarbiausius jų tekstus ir melodijas. G. Mikelinis taip pat tyrė ir vadinamuosius neoficialius šio Rytų Prūsijos regiono giesmynus – „Psalmių knygas“ (2009 m.) bei tarp lietuvininkų populiarius M. Pipiro giesmių rinkinius (2010 m.). Toks specifinis ir chronologiniu požiūriu platus tyrimų laukas atvėrė G. Mikeliniui galimybę apibendrinti tyrimų rezultatus ir parašyti fundamentalų darbą – *Mažosios Lietuvos giesmynų istoriją* (2009 m.).

G. Mikelinio pasirinkta sritis iki šiol buvo mažai tyrinėta, o tie, kurie tyrė vieną ar kitą jos aspektą, neturėjo galimybių pasinaudoti visais reikalingais autentiškais šaltiniais lietuvių, vokiečių ir kitomis kalbomis. G. Mikelinis giesmynų studijose surado visus išlikusius originalius šaltinius (dalis jų yra bibliotekinė retenybė), nustatė lietuviškų tekstų kilmę, palygino jų turinį bei supažindino skaitytojus su religine giesmynų rengimo aplinka. Antrinės literatūros sąrašas

Prof. G. Mikelinis Venecijoje.
Knygos „Lenkijos pilietinių
karų istorija“ sutiktuvės

Prof. G. Mikelinis skaito paskaitą
Lietuvos mokslų akademijoje

mokslininko darbuose yra neženklus, todėl autoriaus publikuoti darbai pasižymi moksliniu unikalumu, tikslumu, kokybe (tai liudija ir gausus pozityvių recenzijų skaičius).

2011 m. prof. G. Mikelinio iniciatyva pradėtas, o 2012 m. ir sėkmingai užbaigtas projektas, kuriame dalyvavo Parmos universitetas, Klaipėdos universitetas, Pjeve d'Alpago savivaldybė ir Beluno miesto biblioteka. Projekto rezultatas – pirmą kartą lietuvių kalba publikuotas šaltinis – Michele Bianchi, pasivadinusio Alberto Vimina slapyvardžiu, knyga „Lenkijos pilietinių karų istorija“ (*Historia delle Guerre civili di Polonia*, Venezia, 1671). Ši, taip pat ir visos kitos profesoriaus knygos palankiai buvo sutiktos ir Lietuvoje, ir Italijoje. Jų sutiktuvės organizuotos Parmoje, Venecijoje, Pjeve d'Alpago, Klaipėdoje, Vilniuje, Kaune, Šilutėje ir kitų miestų bibliotekose.

Pastaraisiais metais prof. G. Mikelinis gilinasi į dialektologijos problemas, tyrė gimtosios Parmos apylinkių tarmes. 2019 m. rugsėjį išėjo naujausioji, deja, ir paskutinė G. Mikelinio knyga – „Linguistica generale“ („Bendroji kalbotyra“).

Laisvesniu metu profesorius mielai ėmėsi ir vertimų – į italų kalbą išvertė šūsnį lietuvių grožinės literatūros kūrinių. Minėtini Dionizo Poškos „Mužikas Žemaičių ir Lietuvos“ (*Il villico della Samogizia e della Lituania*, Firenze, 1990), Antano Baranausko „Anykščių šilelis“ (*La selva di Anykščiai*, Potenza, 1991), „Sibiro lietuvių dainos“ (*Canti lituani dalla Siberia*, Potenza, 1991), R. Granausko „Gyvenimas po klevu“ (*La vita sotto l'acero*, Nardò, 2007), [kartu su žmo-

Prof. G. Mikelinis su žmona Birute svečiuojasi
R. Balsio sodyboje Sedoje (Mažeikių rajonas)

na Birute Žindžiūte-Michelinij] Sigito Parulskio „Trys sekundės dangaus“ (*Tre secondi di cielo*, Milano, 2005), Lauros Sintijos Černiauskaitės „Kvėpavimas į marmurą“ (*Il respiro sul marmo*, Roma, 2011), išvertė, parengė ir išleido lietuvių liaudies pasakų bei sakmių antologiją „La terra, Dio e il Diavolo“ (Nardò, 2007).

Už nuopelnus Lietuvos mokslui, už ryšių tarp Lietuvos ir Italijos plėtojimą G. Mikelinis 1998 m. apdovanotas Lietuvos kultūros ministerijos medaliu; 2002 m. jam įteiktas Gedimino ordinas.

Profesoriaus, Lietuvos mokslų akademijos užsienio nario, Klaipėdos universiteto Garbės daktaro Gvido Mikelinio pedagoginė ir mokslinė veikla yra ir visiems laikams liks reikšmingu indėliu į Klaipėdos krašto ir visos Lietuvos humanitarinius mokslus, o jo nepaprastas darbštumas, kuklumas ir geranoriškumas, meilė Lietuvai – visiems sektinu pavyzdžiu.

Su profesoriumi Gvidu Mikeliniumi ir jo šeima mane siejo ne tik dalykiniai ryšiai. Ilgametė profesinė bendrystė netruko virsti ir draugyste, tad ne kartą lankytasi vaišinguose profesoriaus namuose Parmoje, taip pat jo šeimos sodybose Lietuvoje prie Dubysos ir Labanoro girioje. Profesorius Gvidas Mikelinis buvo ne tik aistringas mokslininkas, tačiau ir puikus muzikos, senosios architektūros,

dailės žinovas, tad mano viešnagės Italijoje visada būdavo kruopščiai suplanuotos, kad laisvu nuo paskaitų, susitikimų, knygų sutiktuvių ir kitų darbų metu būtų galima kuo daugiau pamatyti, pažinti, pasigėrėti. Aplankyta daugybė miestų ir miestelių – Milanai, Verona, Pjeve d’Alpago, Venecija, Roma, Florencija, Bergamas, Kremona, Bolonija, Modena, Brešia, Paduva ir dar daugelis mažesnių, bet ne mažiau įspūdingų romaniškojo stiliaus miestelių Apeninuose.

Profesoriaus G. Mikelinio viešnagei Klaipėdoje metu po paskaitų universitete taip pat daug laiko skirdavome bendrystei. Nors profesorius Lietuvą, jos geografiją neblogai išmanė, tačiau pavykdavo jį nustebinti turistų „nenumindžiotomis“ pajūrio ir Žemaitijos vietomis. Malonų įspūdį jam paliko Žemaitijos medinės bažnyčios, poeto V. Mačernio kapas Šarnelėje, Šatrijos kalnas ir apylinkės, medinė Biržuvėnų dvaro architektūra, miškų apsupta Panų kalno koplyčia, Renavo rūmai ir parkas bei daugybė kitų vietų.

Sunku apie profesorių ir bičiulį Gvidą Mikelinį rašyti būtuojų laiku. Sunku patikėti, kad tai jau buvo ir kad to jau niekada nebebus.

Paskutinis profesoriaus laiškas iš Parmos atskriejo kelios dienos prieš jo išėjimą. Iš laiško teksto matyti, jog profesorius, kaip visada, buvo kupinas naujų planų idėjų; dėmesio Lietuvai, Klaipėdos universitetui, mokslui:

Gerb. Prof. Balsy,

prieš dešimt dienų gavau Jūsų pavaduotojos Kristinos Blockytės–Naujokės laišką, kuriuo informuojama, kad pradėta sudaryti „Res humanitariae“ XXVIII tomą ir prašoma atsiųsti straipsnių.

Mano buvęs mokinys Davide Astori, bendrosios kalbotyros adjunktas profesorius Parmoj, galėtų įteikti straipsnį anglų kalba apie žymų Lietuvos esperantistą Aleksandrą Dambrauską–Jakštą; straipsnio pavadinimas būtų toks: Aleksandras Dambrauskas–Jakštas ir esperantismo pradžia Lietuvoje. Galiu pridurti, kad Astori yra vienas iš aktyviausių esperantistų Italijoje ir palaiko ryšius su Lietuvos esperanistais. Ar toks straipsnis domintų?

Pats, praėjusį pavasarį sėdėdamas porą mėnesių „namų arešte“ dėl kovid, parašiau Jums pažadėtą straipsnelį apie lietuvių kalbos dėstymą Parmoje, prie kurio Jūs taip prisidėjote. Gavęs Kristinos Blockytės–Naujokės laišką, prie jo truputį padirbėjau, paruošdamas galutinį variantą, kurį čia pridedu. Ar jis tinka? Dar pridedu tris mano siūlomas iliustracijas.

*Su geriausiais linkėjimais
Guido Michelini*

P. S. Pridedame paskutinį Gvido Mikelinio straipsnį.

Guido Michelini

Parmos universitetas, Italija

LIETUVIŲ KALBOS KURSAS PARMOJE: DVIEJŲ DEŠIMTMEČIŲ ATASKAITA

2020 m. rudenį Parmos universitete skaitytas paskutinis lietuvių kalbos kursas, dėl kovido epidemijos vykęs nuotoliniu būdu. Kadangi nuo 2021 m. toks dalykas nebebus dėstomas, yra tikslinga prisiminti jo atsiradimo aplinkybes ir apžvelgti mokymo eigą bei rezultatus.

Lietuvių kalbos kurso Parmoje idėja kilo 2004 m. rudenį, kai Klaipėdos universiteto Senato pirmininkas ir buvęs rektorius prof. Stasys Vaitekūnas antrąsyk lankėsi Parmos universitete. Susitikęs su rektoriumi prof. Gino Ferretti, jis pasiūlydė gražiais bendradarbiavimo ryšiais ir pasiūlė įvesti Parmoje lietuvių kalbos kursą¹. Rektorius pritarė pasiūlymui, ir šis tuoj pasiekė Filologijos ir filosofijos fakulteto dekanatą bei užsienio kalbų tarybos pirmininkę prof. Maria Enrica D'Agostini. Pastaroji ypač aktyviai rėmė idėjos įgyvendinimą, nes gerai pažinojo žmogų, kuriam toks kursas galėtų būti patikėtas – tai Vilniaus universitetą baigusi ir Milano katalikų universitete tą pačią discipliną ilgai dėščiusi² lituanistė Birutė Žindžiūtė-Michelini, paskelbusi keliolika publikacijų apie lietuvių kalbą bei kultūrą³ ir parengusi stambų lietuvių-italų kalbų žodyną⁴. Prof. D'Agostini pastangomis 2005–2006 mokslo metais Parmoje buvo pradėtas skaityti savarankiškas penkių kreditų lietuvių kalbos kursas – pirmas tokio pobūdžio kursas Italijos universitetuose; po kelerių metų kreditai išaugo iki šešių.

Žinia apie lietuvių kalbos įtraukimą į Parmos universiteto studijų programas paskatino Birutę imtis rašyti lietuvių kalbos gramatiką būsimiems savo studentams. Pasinaudodama gausia medžiaga, kurią ji buvo sukaupusi, dirbdama Milano katalikų universitete, knygą užbaigė 2006 m. viduryje. Ji buvo papildyta apžvalginio mano priedu apie lietuvių kalbos istorinę gramatiką⁵, skirtu tiems, kas domisi lietuvių kalbos sąsajomis su indoeuropietišku kontekstu. Gramatika⁶ buvo išleista Lietuvoje su Kultūros ministerijos parama ir skirta 2007 m. Turino knygų mugei, kurioje Lietuva dalyvavo garbės svečio teisėmis: čia ją pristatė

¹ Apie šias aplinkybes išsamiau kalbama interviu su Birute Žindžiūte-Michelini 2006 m. žurnale „Mokslas ir gyvenimas“ [nr. 4, p. 6–7].

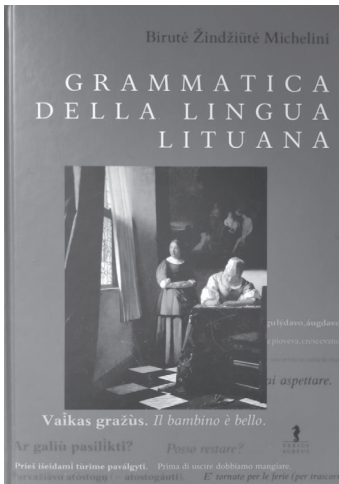
² Plg. Michelini 2017, p. 323–324.

³ Tarp jų paminėtina 1990 m. išėjusi knyga apie lietuvių kalbą, istoriją ir kultūrą (plg. Žindžiūtė-Michelini 1990).

⁴ Plg. Žindžiūtė-Michelini 2005.

⁵ Ji išspausdinta gramatikos gale (žr. Žindžiūtė-Michelini 2007, p. 233–266).

⁶ Plg. Žindžiūtė-Michelini 2007.

Milano katalikų universiteto profesorius Giovanni Gobber.

2006 m. žiemą Parmos universitete prasidėjusias paskaitas lankė arti dešimties užsienio kalbų specialybės studentų, dauguma kurių mokėjo vien tokias linksnių neturinčias dabartines kalbas kaip italų, prancūzų, ispanų ar anglų. Situacija Milano katalikų universitete būdavo kitokia: ten lietuvių kalbos kursas buvo lankomas tik klasikinės filologijos studentų, su kuriais nekildavo problemų dėl linksnių, nes visi mokėjo lotynų kalbą, turinčią labai panašią linksniavimo sistemą.

Dirbant su studentais, nemokančiais linksniuojamos kalbos, naudinga apibūdinti linksnius, ieškant paralelių su italų kalba. Konstatavus, kad linksniai dažnai atitinka italų kalbos priešdėlius (kaip, pvz., *Petro* namas \approx *casa di Pietro*, *duodu Petruī* \approx *do a Pietro*, *gyvenu Romoje* \approx *vivo a Roma*), būtų galima teigti, kad jie yra savotiški priešdėliai, išdėliojami po daiktavardžio ir susiliejęs su juo. Tačiau tokia taisyklė negalioja vardinininko ir galinininko linksniams, nes itališkieji jų atitikmenys neturi jokio priešdėlio (kaip, pvz., *Petras ateina* \approx *Pietro arriva*, *matau Petrą* \approx *vedo Pietro*). Problemiški yra ir tie atvejai, kuriais prie daiktavardžio prijungiamas būdvardis: pastarasis dėl derinimo taisyklių perima valdančiojo daiktavardžio linksnį, neatitinkantį jokio priešdėlio italų kalboje, pvz.: *melagingų žinių išplatınimas* \approx *diffusione di notizie false*, *kalbu geriems vaikams* \approx *parlo ai bravi bambini*, *gyvenu dideliame mieste* \approx *vivo in una grande città*. Mintis, kad linksniai yra savotiški priešdėliai, gali būti sėkmingiau vystoma dėstant linksniavimą turinčias agliutinacinio tipo kalbas, tokias kaip vengrų⁷ ar turkų⁸: jose nėra vardinininko galūnių, o prie daiktavardžio prijungiamas būdvardis lieka nekaitomas.

Italai (įskaitant tuos, kurie moka lotynų kalbą) turi problemų, tardami kai kuriuos lietuvių kalbos balsius: ilguosius nekirčiuotus ir trumpuosius kirčiuotus. Tai susiję su aplinkybe, kad italų kalboje nekirčiuoti balsiai tariami kaip trumpi, o kirčiuoti – kaip ilgi su tvirtaprade intonacija visais tais atvejais, kai po jų eina viengubas priebalsis + nekirčiuotas balsis, pvz., *càsa* „namas“, *pìno* „pušis“, *velenóso* „nuodingas“, *cadùta* „kritimas“. Be to, italų kalboje nevartojama tvirtagalė intonacija, kurią turi tik kai kurios tarmės, pvz., Parmos⁹. Dėl minėtų prie-

⁷ Plg. Rounds 2009, p. 282 ir 152.

⁸ Plg. Göksel & Kerslake 2005, p. 154 ir 170.

⁹ Plg. Michelinī 2017a, p. 8.

žasčių nemažai dėmesio tenka skirti tarimo pratyboms: turint nedidelę studentų grupę, būdavo įmanoma gana sėkmingai tuo užsiimti.

Mažiau problemiški yra su linksniais ar tarimu nesusiję lietuvių ir italų kalbų skirtumai, kuriuos pailiustruosiu keliais pavyzdžiais. Lietuvių veiksmažodis neturi trečiojo asmens galūnių¹⁰, todėl vartojamos nediferencijuotos šio asmens formos, išreiškiančios tiek vienaskaitą, tiek daugiskaitą; šios formos turi du skirtingus itališkus atitikmenis (*rašo* ≈ *scrive, scrivono*, *matė* ≈ *vide, videro*). Lietuvių kalba turi keturias dalyvių priesagas (*-nt-* ≈ *-ma-*, *-us-* ≈ *-ta-*), o italų – tik dvi (*-nt-*, *-to-*). Lietuvių ir italų kalbų *-nt-* dalyvių kamienai turi panašią semantiką, o italų kalbos *-to-* dalyvių kamienas turi tiek *-ta-*, tiek *-ma-* dalyvių semantiką ir netgi atitinka *-us-* kamienus tais atvejais, kuriais veiksmažodis yra intranzityvinis; pvz., *il regalo portato da noi* atitinka tiek *mūsų atnešta dovana*, tiek *mūsų atnešama dovana*, o *il ragazzo arrivato ieri* – *vakar atėjęs vaikinai*. Sudarant sudurtines veiksmažodžio formas, lietuvių kalboje vartojamas tik pagalbinis veiksmažodis *būti*, o italų kalboje – ne tik *essere* „būti“, bet ir *avere* „turėti“ tais atvejais, kai sudurtinės formos išreiškia būtajį laiką ir yra tranzityvinės, plg. *ho visto* = *esu matęs*. Kalbant apie dalyvį, reikia pridurti, kad lietuviškieji kamienai su priesagomis *-nt-* ir *-us-* gali būti vartojami be galūnių, dažniausiai tais atvejais, kai jie funkcionuoja kaip šalutinio aplinkybės sakinio predikatas ir jų subjektas nepriklauso valdančiojo sakinio struktūrai, pvz., *artėjant vakarui, įsižiebė šviesos* = *all'arrivo della sera si accesero le luci*; *pasibaigus koncertui, visi atsistojo* = *terminato il concerto, tutti si alzarono*.

Dalyvio ir pusdalyvio konstrukcijos neretai atitinka kito tipo italų kalbos konstrukcijas, kuriose vartojamos veiksmažodžio asmenuojamosios formos arba bendratis, pvz., *užmokėjau siuntinį atnešusiam darbuotojui* = *pagai al lavoratore che aveva portato il pacco*; *išėjo nepadėkojęs* = *uscì senza aver ringraziato*; *prieš išeidamas užgesino šviesą* = *prima di uscire spense la luce*.

Tais atvejais, kuriais nuo tokių veiksmažodžių kaip *manyti, sakyti, tikėti* priklauso būsimą veiksmą ar įvykį išreiškiantis sakinytis, lietuvių kalboje vartojamas tik būsimasis laikas; italų kalbos taisyklės kiek painesnės, nes vietoj būsimąjo laiko vartojamas *condizionale* tuomet, kai valdantysis veiksmažodis išreiškia praeitį, plg., pvz., *penso che arriverà* ≈ *manau, kad ateis*, bet *penso che sarebbe arrivato* ≈ *maniū, kad ateis*. Lietuvių kalba neturi artikelių, todėl toks sakinytis kaip *vaikas ateina* turi du skirtingus itališkus atitikmenis: *il bambino arriva* ≈ *un bambino arriva*.

Per visus penkiolika dėstymo metų lietuvių kalbos kursą Parmos universitete bus lankę ne mažiau kaip šimtas studentų. Dažniausiai tai būdavo antrakursiai užsienio kalbų bakalauro studentai, pirmaisiais studijų metais klausęsi privalo-

¹⁰ Galima atsiriboti nuo galūnės *-ti*, šiandien vartojama tik senojoje formoje *esti* (≈ *è, sono*).

mų mano kalbotyros paskaitų ir jose gavę juos sudominusių žinių apie lietuvių kalbos ypatingus bruožus. Kiti pasirinkdavo lietuvių kalbą dėl kitokių motyvų: kas iš smalsumo, kas iš noro pramokti tiesiogiai bendrauti su svečioje šalyje rasta drauge ar draugu (yra buvę atvejų, kai dėl gimusių meilės istorijų kursą lankyti buvo pasiprašę keli miesto verslininkai). Lietuvių kalbos kursas labai pravertė tiems, kurie vykdavo į Klaipėdos universitetą pagal *Erasmus* programą. O keli studentai anglistai, norėdami pagilinti lietuvių gramatikos žinias, šį kursą lankė pakartotinai – tai vienas magistrantas ir bakalauro studijų studentė. Pirmasis, be anglų kalbos, gana gerai mokėjęs ir rusų, gilinosi į lietuvių kalboje vartojamų angliškos kilmės skolinių klausimą ir priėjo išvadą, kad nemažai jų atėjo ne tiesiogiai, o per rusų kalbą; apie šiuos skolinius jis parašė pas mane diplominį darbą¹¹. Antroji, iš mūsų gavusi lietuvių liaudies sakmių skaitmenines kopijas, ėmėsi jas lyginti su angliškais vertimais ir parašė diplominį darbą apie lietuvių veiksmažodžių morfologiją bei jos angliškus atitikmenis lietuvių tautosakos tekstų vertimuose¹².

2008 m. pradžioje Parmos universiteto valdžiai nutarus mažinti neetatinių dėstytojų skaičių, buvo aišku, kad nedaugelio studentų lankomas lietuvių kalbos kursas turės būti naikinamas. Per posėdį, kurio metu aptarinėjome dėstytojų mažinimo klausimą, buvo pasiūlyta išlaikyti šį kursą, man patikint vadovavimui jam, o turimai lektorei toliau leidžiant skaityti paskaitas pagal bendradarbiavimo sutartį su kokia nors Lietuvos mokslinė įstaiga: taip būdavo daroma su portugalų kalba, kai Portugalijos kultūros institutas nemokamai parūpindavo universitetui dėstytoją. Kadangi buvęs Klaipėdos universiteto rektorius prof. S. Vaitėkūnas davė pradžią lietuvių kalbos dėstymui Parmoje, kreiptasi į Klaipėdos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dekaną prof. Rimantą Balsį. Greitai atėjus teigiamam atsakymui, Parmos ir Klaipėdos universitetų ankstesnioji bendradarbiavimo sutartis buvo papildyta pridėtinio protokolu dėl didaktinio ir mokslinio bendradarbiavimo, skirtu dėstytojų ir mokslinių darbuotojų mainams. Netrukus papildomas protokolas buvo pasirašytas abiejų universitetų, ir nuo 2008–2009 mokslo metų B. Žindžiūtė–Michelinė skaitydavo paskaitas kaip Klaipėdos universiteto formaliai atsiųsta dėstytoja. Kadangi 2021 m. rudenį aš išėinu į pensiją, o Parmos universitete nėra kito profesoriaus, galinčio vadovauti lietuvių kalbos kursui, jis toliau, deja, nebus skaitomas.

¹¹ Plg. Riccardo Menicanti. *I prestiti di origine inglese nel lituano moderno („Angliškos kilmės skoliniai dabartinėje lietuvių kalboje“)*. Parmos universitetas, 2009.

¹² Plg. Silvia Turchi. *La morfologia dei verbi lituani ed equivalenti inglesi nella traduzione di testi del folclore lituano*. Parmos universitetas, 2011.

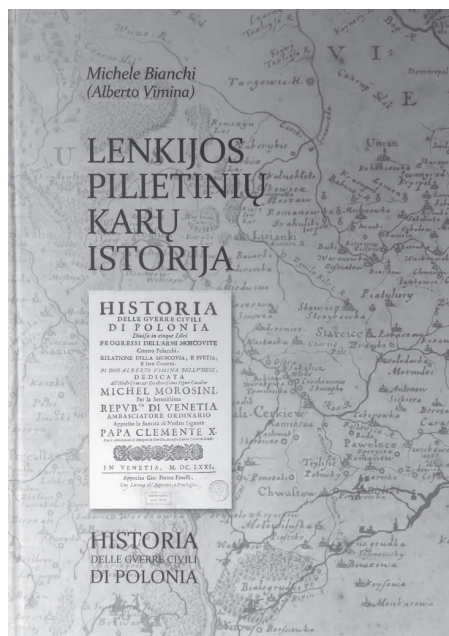
Po protokolo pasirašymo dekanas prof. Balsys pradėjo dažniau lankytis Parmoje, kad savo stažuotėmis ir seminarais parentų ši Klaipėdos universiteto iniciatyva gyvuojantį kursą; keliskart kartu su juo atvyko muzikologė prof. Lina Petrošienė, kuri paskaitė paskaitų apie lietuvių liaudies giesmes. Sužinojęs, kad kolegos Balsys ir Petrošienė yra dalyvavę folklorinių ansamblių veikloje, nutariau įtraukti jų gražiai atliekamas dainas į lietuvių kultūrai skirtus renginius. Taip 2010 m. pavasarį jie pasirodė Parmos universiteto muzikologų suorganizuotame ir Muzikos namų koncertų salėje vykusiame renginyje apie lietuvių liaudies muziką. Po kelių dienų renginys pakartotas Alpių papėdėje įsikūrusiame Pieve D'Alpago miestelyje, kuris man tarpininkaujant yra susibičiuliavęs su Kalvarija. Mūsų apsilankymas šiame miestelyje atidarė netikėtas perspektyvas: kai po koncerto pradėta kalbėti apie iš čia kilusį diplomata bei literatą Albertą Viminą (1603–1667), parašiusį svarbią knygą apie XVII a. vidurio Lietuvos istoriją, prof. Balsys išskėlė mintį, kad Klaipėdos universiteto leidykla galėtų išleisti šios knygos faksimilę, jeigu Pieve D'Alpago savivaldybė pasirūpintų jos vertimu į lietuvių kalbą. Miesto meras Erminio Mazzucco labai susidomėjo šiuo pasiūlymu ir pažadėjo ieškoti lėšų vertimui finansuoti. Jau į metų pabaigą jis mus informavo, kad Pieve D'Alpago savivaldybė pasiruošusi įgyvendinti projektą¹³.

Kitą pavasarį prof. Balsys vėl atvyko į Parmą kartu su kolege Petrošiene. Pirmausia važiuojame į Pieve D'Alpago, kur prof. Balsys ir meras Mazzucco pasirašė sutartį dėl Viminios knygos faksimilės su lietuvišku vertimu publikavimo. Paskui vežiau svečius į XVII a. Lietuvoje dirbusio kompozitoriaus Marco Scacchi tėviškę Gallese, netoli Romos: kultūrinio centro „Marco Scacchi“ auditorijoje vyko LDK rūmų muziejaus neseniai išleistos knygos „Opera Lietuvos Didžiųjų Kuni-gaikščių rūmuose“ pristatymas, kuris baigėsi kolegų iš Klaipėdos atliekamomis lietuvių liaudies dainomis.

Viminios knygos vertimas buvo patikėtas Birutei: gavusi Pieve D'Alpago savivaldybės parūpintą skaitmeninę kopiją iš Belluno miesto bibliotekos egzemplioriaus, ji ėmėsi darbo. Nebuvo lengva įmantria barokine XVII a. kalba parašytą itališką originalą paversti lengvai ir maloniai skaitomu lietuvišku tekstu. Dažnai ji konsultuodavosi su manimi: pats taip įsigilinau į knygos turinį, kad nutariau rengiamai publikacijai parengti komentarus, kuriuos vėliau papildė Klaipėdos universiteto istorikas doc. Vacys Vaivada.

Prof. Petrošienės pastangomis gavus Mokslo tarybos paramą, 2012 m. gruodį Klaipėdoje pasirodė stambus ir puošnus Bianchi-Viminios „Lenkijos pilietinių karų istorijos“ tomas, liudijantis aktyvų ir vaisingą Klaipėdos ir Parmos universitetų mokslinį bendradarbiavimą. Kitais metais knyga buvo pristatyta Klaipėdoje ir kituose Lietuvos miestuose; iškilmingiausias pristatymas, per kurį pakalbėjo

¹³ Dėl svarbiausių šio projekto etapų, plg. Bianchi 2012, p. 9–11.

PRESENTAZIONE DEI LIBRI:

Interventi di:

Giuseppe Vianello, presidente dell'Ass. Cavalieri di S.Marco

Umberto Soccal, sindaco di Pieve d'Alpago (BL)

Rimantas Balsys preside della facoltà di scienze umanistiche dell'Università di Klaipėda (Lituania)

Guido Michelini prof. ordinario di Linguistica presso l'Università degli Studi di Parma

Birutė Žindziūtė-Michelini docente di Lingua lituana presso l'Università degli Studi di Parma

**8 giugno 2014 h. 10.30 Venezia
Ca' Sagredo**

ir žymus istorikas prof. Antanas Tyla, vyko sausio 30 d. Didžiųjų Kunigaikščių rūmų muziejuje Vilniuje. Tų pačių metų pavasarį knyga buvo pristatyta Pieve D'Alpago. 2014 m. gegužės 8 d. ši publikacija (kartu su 2013 m. LDK rūmų muziejaus išleistu Bianchi-Viminos operos „Varžybos“ libretu) buvo pristatyta istorinių rūmų „Ca' Sagredo“ didžiojoje salėje Venecijoje, kur 1671 m. pasirodė itališkasis publikacijos originalas: renginį organizavo Šv. Morkaus riterių asociacija ir Pieve D'Alpago savivaldybė.

Lietuvių kalbos kurso atsiradimas Parmoje buvo svarbus žingsnis, užtikrinęs lietuvių kalbai savarankiškos disciplinos statusą Italijos universitetuose. Pradedant šį kursą, nesitikėta didelio lankytojų skaičiaus, nes paprastai studentus labiau traukia tos fakultatyvinės kalbos, kurios gali rasti platesnį pritaikymą ir labiau praversti profesinei veiklai, pvz., kinų ar arabų kalbos (šiomet konkurenciją dar padidino naujai įvestas japonų kalbos kursas). Ir vis dėlto reikia tik džiaugtis, kad ir nedideliame rate buvo galima paskleisti skambesį ir svarbą tos senosios kalbos, kurios vaidmuo, deja, ir pačioje Lietuvoje kartais jau imamas menkinti. Pasidžiaugiant ir Klaipėdos universiteto kolegos prof. Balsio iniciatyva, kasmet atnaujinant bendradarbiavimo sutartį, ir nemokamai kursą skaičiusios Birutės entuziazmu, belieka tikėtis, kad analogišku pavyzdžiu kur nors įsižiėbs naujas lietuvių kalbos dėstymo židinėlis. Unikalią lietuvių kalbą pirmiausia turi saugoti ir branginti patys lietuviai.

Bibliografija

- Bianchi 2012 – Michele Bianchi (Alberto Vimina). *Lenkijos pilietinių karų istorija ≈ Historia delle guerre civili di Polonia*. Klaipėda.
- Göksel & Kerslake 2005 – Ash Göksel & Celia Kerslake. *Turkish: a Comprehensive Grammar*. London.
- Michelini 2017 – Guido Michelini. Lietuvių kalba Italijos universitetuose: nuo savamoksliškų studijų iki savarankiško kurso Parmoje. *Res humanitariae*, 23, p. 321–326.
- Michelini 2017a – Guido Michelini. *Il dialetto di Parma. Il sistema linguistico*. Parma.
- Rounds 2009 – Carol Rounds. *Hungarian: an Essential Grammar*. London.
- Žindžiūtė-Michelini 1990 – Birutė Žindžiūtė-Michelini. *Lituania*. Milano.
- Žindžiūtė-Michelini 2005 – Birutė Žindžiūtė-Michelini. *Lietuvių-italų kalbų žodynas. Apie 70 000 žodžių ir posakių ≈ Dizionario lituano-italiano. Circa 70.000 voci e fraseologie*. Vilnius.
- Žindžiūtė-Michelini 2007 – Birutė Žindžiūtė-Michelini. *Grammatica della lingua lituana*. Vilnius.